

פרוטוקול מס' 173  
מישיבת ועדת הפנים ואיכות הסביבה  
מיום ו' י"ז אדר תשל"ד 19.3.76 שעה 8.30

נכח:

חברי הועדה:  
י. ארידור - יו"ר  
נ. אליעד  
י. בארי  
א. גיבלבר  
מ. הכהן  
א. ורדיגר  
ב. מואב  
י. תמיר

מוזמנים:  
פרופ. א. ידין - משרד המשפטים  
ד"ר ח. חפץ - משרד הדתות  
ז. מליון - מרכז השלטון המקומי  
ש. רותם - משרד הפנים

מזכיר הועדה: י. ברזני

רשמה: א. גוטמן

- סדר היום: (1) גביית מס עסקים בתחומי העיריות - הצעה לסה"י של ח"כ א. אפרת  
(2) חוק למניעת הונאה בכשרות תשל"ד-1974

היו"ר י. ארידור: אני פותח את הישיבה ומקדם בברכה את האורחים.

1. גביית מס עסקים בתחומי העיריות - הצעה לטה"י של ח"כ א.א.אפרת

היו"ר י. ארידור: אני מבקש לשמוע מנציג משרד הפנים, מר רותם, מה העמדה של משרד הפנים לנושא של מס עסקים.

ש. רותם:

הבעיה בנושא מס עסקים, למעשה, גדונה בכל שנה בהזדמנות שמדברים על תקציב ומסים, ובצדק. לפני 15 שנה התחיל הדיון בוועדה בראשון השופט ויתקון, ושם החלטנו להציע לבטל את מס העסקים במתקונת הקיימת כיום, כי למעשה המס הזה החל בימי המנדט, כאשר מס רשיון היה חצי לירה, וממשלת המנדט לא רצתה להעלותו כדי לא לפגוע בישוב הערבי, ואז הרשויות המקומיות העבריות שיכנעו את הנציג העליון לחוקק מס עסקים, נמותר היה לקחת 12 לירות לשנה. הקריטריונים אז היו כמו היום - לפי גודל ומספר העובדים - לא לפי הכנסה. במשך הזמן, זה עלה ל-60 ל"י ואחר כך עם השינויים בל"י, זה עלה מפעם לפעם. במשך הזמן הכניסו עוד מספר קריטריונים, שלא עמדו במבחן, והכל הגיעו למסקנה, שהמס הזה לא טוב ויש להחליפו במשהו אחר. בגלל הרעיון הזה של חילופין, המס לא בוטל עד היום.

זה המצב כיום, קוינו, שעם הנהגת מס ערך מוסף, יבוטל המס הזה. משרד הפנים הגיש הצעה לממשלה, ואנו מקווים שיסכימו לבטל את המס הזה.

היו"ר י. ארידור: האם קבלתם תשובה או לא? למי פניתם?

ש. רותם:

פנינו לשר האוצר. הוא לא ענה. הוא עוד לא החליט. מונתה עכשו ועדה ע"י שר הפנים, זו ועדת מומחים, והם צריכים להחליט בענין זה. לכן, כרגע איננו רואים שום פתרון.

מאחר ויש שינוי במצב הרשויות המקומיות (ואנו דוחים את כל הטענות שיש כאן פגיעה בעסקים כתוצאה ממעמדה שאינם יכולים לעמוד בה) אנחנו טוענים, שההוצאות של השרותים המוניציפליים הרבה יותר גדולות מהמסים אשר משלמים, ואנחנו הצענו לרשויות המקומיות להחליף את מס עסקים לארנונה כללית על עסקים, וזה צריך להגיע למליארד ל"י. היום מס עסקים זה 120 מליון ל"י, וארנונה כללית על עסקים היא בערך 300-400 מליון ל"י.

לדעתנו, כל עוד אין דבר אחר, זה הדבר הצודק ביותר והדרך היא של חלוקה לפי גודל השטח, כי השטח הוא בכל אופן מודד לשרותים אשר מקבלים מהרשות המקומית. עסק גדול, מוביל הרבה סחורות, יש הובלה, יש לכלוך רב, ויש צורך יותר בפעולות נקיון. זה המודד הטוב ביותר. איננו צריכים להכנס לנושא של הכנסות. לזה יש מס הכנסה.

היו"ר י. ארידור: אם מצדיקים את מס עסקים בטענה שלעיריה נחוץ כסף - זה מובן. אבל, אם אומרים שזה נחוץ מכיון שיש לנקות אשפה, אינני חושב שהמודד הוא נכון.

ש. רותם:

כל זמן, שאין הסדר בענין זה, אנחנו לא רואים אפשרות לבטל את מס עסקים. להפך - אנו חושבים, שצריכים להגדיל את התיקרה כדי לאפשר יותר משחק לגבי הגדולים, אשר לדעתי היום הם משלמים פחות מדי. זה לא אומר, שלא צריכים להעלות את מס עסקים לאלה המשלמים היום 200-300 ל"י, כי אין כל יחס בין מה שהם משלמים לבין ההוצאות.

כל המלצה לבטל את המס והצעה של מס שיהיה במקום המס הזה - אנו נקבל בברכה. אבל, לבטל בלי להציע הצעה אחרת זה דבר שלדעתנו לא יתכן.

היו"ר י. ארידור: אם נציע לבטל את מס עסקים, ובמקום זה יהיה חלק ממס ערך מוסף - אני מבין, שמשרד הפנים יתמוך בזה.

ש.רותם : כן.

נ.אליעד: האם אפשר להמציא לנו רשימה, שתתן לנו מושג, בערך, מה סולם המס הזה, מהדרג המינימלי עד המקסימלי, ופחות או יותר כמה יש בכל דרג אנשים משלמי מס כזה.

אני מוכן להציע, שאנו נתמוך בסולם קבוע. מה שטענו כאן זה, שברגע שאתה מעלה ל-25,000 ל"י, למעשה דוקא הקטנים ייפגעו, בעוד שגדולים יש מספר מצומצם ויעלו לקטנים במדה בלתי פרופורציונלית אני הצעתי, שנבדוק את זקאולי נמצא פתרון לזה ע"י קביעת סולם דירוגים. אפשר, בהתאם להכנסה, למחזור ולמספר העובדים. אני הרגשתי, שמר מליון קיבל את הבקשה הראשונה, וקימת היום סקלה של תשלומים, וצריך לבדוק אותה ולראות אם אי אפשר לקבוע לה מסמרות קבועים. יתכן שאם נקבל את המצב כיום, יתכן שיתברר שפל אלה המדברים ומתלוננים, הם בסך הכל משלמים מסים לא רציניים אשר עליהם כדאית כל המחלוקת הזאת. (ש.רותם: כל אלה הצועקים כאן, משלמים פחות ממאה ל"י). יתכן שלא "כצעקתה", אבל צריך לבדוק את זה. אני חושב, שאני צורך יותר שרותים מאשר עקרת הבית. אני חושב, שאם מדובר בגבולות אלה, זה לא אסון.

אני חושש, שאלה המשלמים היום אלף ל"י, מחר אחרי שתהיה תיקרה של 25,000 ל"י, יעלו להם ל-5,000 ל"י.

לכן, ההצעה שלי היא, הבה נקפץ רשימה של מסוים העכשווי. לעיריה אין חוק שרירותי, יש חוקי-עזר, שבהם יש אמות-מדה. אנו, כוועדת פנים, נקבל את סיכום אמות-המדה, והמספר המשוער של אלה המשלמים מסים לפי סקלה זאת. יתכן שנראה, שצריך להקפיד את זה, וצריך עד אחוז מסוים להעלות בכל מקום ומקום מהסכום המשלמים היום.

ש.רותם: אתה רוצה לצמצם את הסמכויות של הרשויות המקומיות.

נ.אליעד: זה לא אסון. סוף סוף התושבים צועקים, ויודעים מה יהיה כתוצאה מזה. אם אפשר למצוא סקלה לא כל כך נוקשה, ואולי כמה הנחיות של משרד הפנים, אולי נגיע למסקנה, שנבקש מהעיריות, זה יכול להביא להתרצות ולהסכמה מצד אלה המוחים ויש הרבה צדק בצעקתם.

ז. מליון: בכל דיון על מס עסקים, אנו אומרים שאיננו מאושרים מהמס הזה. אמרנו את זה, גם בדיון העכשווי. איננו מסתתרים אחרי הטענה שהמס הזה הוא עבור שרותים והוצאות עבור שרותים. אני חושב, שאיננו צריכים להשלוח את עצמנו ואת האחרים שזה כך. המס אינו מוטל לפי קפה-מדה של שרותים אשר תעסק מקבל. זאת המציאות. מס עסקים זאת הכנסה לרשות המקומית.

ש.רותם: אני לא מקבל את זה. זה בעד שרותים.

נ.אליעד: מי משלם את הוצאות מכבי-האש בעירית תל-אביב? אני צריך לשלם את זה עבור בתי-החרושת?

ז. מליון: אלה משלמים עוד אגרה על שרות שהם מקבלים.

אני בא להציג עמדה כנה, ואינני רוצה לספר מעשיות. מס עסקים זאת הכנסה לרשויות המקומיות. בעד השרותים משלמים כלם, באמצעות מסים אחרים. מס עסקים לא בא על מנת לכסות או לשלם בעד שרותים נוספים שהם מקבלים. לוא זה היה כך, אז קנה-המדה היה שונה לחלוטין. בשרות מקומית פלונית, משלמים מס עסקים בקלנוע לפי מספר הכסאות. אצל שכנתה משלמים לפי שטח הקלנוע, ובשכונה שליטית על ידה, משלמים לפי מספר העובדים המועסקים.

אנחנו רואים בענין הזה הכנסה לרשויות המקומיות, אשר במקומה עוד לא ניתן לנו שום דבר אחר. אנו מבקשים, שנים רבות, לבטל את מס עסקים. הוא אינו נוח ואינו צודק. כל רשות מקומית קובעת לעצמה, בחוקי-עזר, קני-מדה וקריטריונים אחרים. אני אביא, ברצון, מספר דוגמאות כדי להראות שאין דמיון בין רשות אחת לשניה באותם סוגי עסקים.

הממשלה הודיעה לנו, שבשנה הבאה לא נהיה שותפים למס ערך מוסף. נאמר לנו, שבשנה הבאה, בתקציבי הרשויות המקומיות לא יקחו בחשבון שום שותפות במס ערך מוסף, ועל סמך זה אנו מכינים את התקציבים.

ש. רותם : זאת עובדה לתוספת בתקציב, אבל אם אנו צריכים לבטל הטל עיננוגים, זה לא אומר שאתם תקבלו משהו.

ז. מליון : בתקציבים שלנו, נדרשנו להעלות את מס עסקים ב-25% בערך, וזה מה שאנו עושים.

במדה ותהיה תיקרה, יפגעו קדם כל בעסקים הקטנים. אם אני אוכל לקחת מבנק לאומי 50,000 ל"י במקום 25,000, ומעל לזה לא אוכל לקחת ממנו, אני אצטרך לקחת את זה ממישהו אחר. הענין דחוס מדי למטה, ואז לא תהיה ברירה ונצטרך לעשות דברים שאנחנו לא יכולים לעשות.

יש אחריות ציבורית. שם כלם נבחרים, כלם נציגי מפלגות, ואני חושב שצריך גם לסמוך על הגישה הציבורית שלהם למצות רק את אותם הדברים שניתן לעשות מבחינת הצדק והיכולת.

לכן, אנו מבקשים, לטובת בעלי העסקים הקטנים, לא להגביל בתיקרה. בכלל לא. צריך להסיר את התיקרה. אנחנו, למשל, רוצים לקחת מבנק יותר מ-25,000 ל"י, והוא יכול לשלם את זה בנקל, וע"י זה אנו יכולים להקל על העסקים הקטנים. למה לא? אנו מבקשים, שתסמכו על הרשויות המקומיות, לא פחות מאשר על עסקנים מפלגתיים במקומות אחרים. יש להם אחריות, אבל צריך לתת להם את הכלים.

אני חושש, שאם תהיה תיקרה, נחטיא את המטרה, שלמענה אנו רוצים להסיר את התיקרה. אנחנו תמיד ביקשנו ביטול המט, או ביטול התיקרה, כל עוד המס קיים.

א. ורדיגר : אני יותר ויותר משתכנע, שאלה המציעים לרכז את המיסוי, גם המוניציפלי, תחת גג הממשלה והשלטון המרכזי, הם צודקים. אחרת, מגיעים למה שאנו מגיעים. אני, לתומי, חשבתי - וכך גם אחרים חשבו - שמס עסקים משלמים עבור שרותים נוספים אשר העסקים מקבלים, ואשר בעלי-בתים אינם מקבלים. וזה ברור, מי שמקבל שרות נוסף - צריך לשלם. אבל, כאן נאמר לנו, שמס עסקים נוצר בכדי לקבל הכנסה נוספת לעיריות, והכנסה של 120 מליון ל"י אינה מבוטלת.

אם נציג השלטון המקומי אומר, שהמשלם מס עסקים איננו מקבל בדרך כלל שרות נוסף, אז זה משנה לגמרי את התמונה. מצד שני, אינני יודע אם דוקא עכשו השעה כשרה להקטין את הכנסות הרשויות המקומיות, כאשר הן נמצאות בגרעון די גדול.

לכן, אני חושב, שאיננו יכולים לקבוע דבר סופי, עד שנקבל איזה שהיא תמונה, מה משלמים, מי משלם, ואיך משלמים, וכמו כן איזה שהוא פרוט כגון גבעתיים ועוד איזה רשות כאשר כל אחת קובעת כפי שהיא קובעת. אז נדע אם להוריד את התיקרה או להעלות, או לבטל.

ח"כ אפרת, שהוא נציג מפ"ם, אמר פשוט מאד: שישלמו אלה שיש להם עסקים. ח"כ גיבלבר רצה ללכת בדרך של העלאת התיקרה ל-25 אלף ל"י. השלטון המקומי נוקט עכשו עמדה חדשה. אם כך, איננו יודעים איפה אנו עומדים.

לכן, אני מציע, שטרם שנגבש דעה, נקבל תמונה של 20-30 עיריות, ונראה איך הם קובעים את תשלומי המס ונדע מה המצב.

א. גיבלבר:

ח"כ אפרת הציע לבטל את התיקרה. כשיש תיקרה של 10,000 ל"י, מחלקים את זה על כל בעלי העסקים, קטנים ובינוניים. אם אתה צריך לקבל 90 צליון בכל הארץ, ובתל-אביב צריך לקבל 20 מליון, ואי-אפשר לקחת מאחד יותר מ-10,000 ל"י ממילא צריך לקחת מרבים יותר 10,000 ל"י. אנו מדברים על מצב ביניים, כי יכל להיות שמס ערך מוסף יבטל את זה. בינתיים, או שסומכים על כך, שהרשויות המקומיות ינהגו על פי הגיון ויבטלו את התיקרה, והם כנציגי ציבור ישקלו מה קנה-המדה שהם רוצים להשתמש בו, כי הם רוצים להיות נציגי ציבור גם בעתיד, או אם אינם רוצים לעשות דבר שיש בו שינוי דרסטי, אז אני חשבתי שזה יהיה הוגן אם יעלו את התיקרה ל-25,000 ל"י אבל אז צריכים להבין שלא מחייבים רק סוג עסקים מדרגה מסוימתולגבי כל השאר לא משתמשים כלפיהם בתיקרה. ז"א, אני יש דירוג, זה בסדר. אם אין דירוג, אז צריך לבטל את התיקרה ולסמוך על הרשויות המקומיות.

א. ורדיגר:

אם בנק לאומי צריך לשלם 50,000 ל"י, אז אם יבטלו את התיקרה, אז את ה-25,000 ל"י האלה שצריך היה לשלם בנק לאומי, ישלמו בעלי העסקים הקטנים.

א. גיבלבר:

אם צריך להגדיל ב-25%, אז צריך להתנות שלא מעלים לאף אחד בדירוג מסוים, וזה יתן להם את ה-25%. לכן, אני בעד הצעת ביניים: לא לבטל לגמרי את התיקרה, פי יש בזה הגיון מסוים. אם זה היה קיים הרבה זמן, ז"א שלא רוצים למסור לרשויות המקומיות את השיקול. לכן, אני מציע להעלות את זה לעשרים וחמשה אלף ל"י ולהתנות שעד דרגה מסוימת לא יעלו לאף אחד יותר. ז"א, תהיה סקלה. ואז לפי הסקלה, יהיו אלה שלא ישלמו יותר מכפי ששילמו לפני שנה, ויהיו אלה שישלמו יותר מאשר שילמו לפני שנה.

היו"ר י. ארידור:

שתי דעות התגבשו בוועדה: 1. תובעת לבטל את מס עסקים לחלוטין, ולהחליף אותו במשהו אחר; 2. תובעת שתהיה תיקרה מסוימת, ולקבוע דירוג.

קבלנו מידע מפורש. תהיה ועדת ניסוח, שתכין את שתי הדעות האלה להחלטה במליאת הוועדה, בישיבתה הבאה, והמליאה תכריע בין שתי הדעות. אם נקבל עוד מידע לקראת הישיבה הבאה, זה יהיה טוב, אבל אין זה מפריע לוועדת הניסוח להכין את הניסוח. אם זה נראה לוועדה, נוכל למנות ועדת-משנה, שת דעת הוועדה.

ב. מואב:

בישיבה הראשונה, שבה דנו במס עסקים, העליתי את הנושא של קריטריונים לקביעת המס. שמענו היום, שהקריטריונים אינם אחידים. אני רוצה לחזור לענין פרוצדורלי; יש לנו הצעה לסדר יום. אין לנו הצעת חוק.

היו"ר י. ארידור:

יש זכות לחברי וועדה להגיש סיכום שונה מזה של המציע.

ב. מואב:

ועדת-משנה בראשות ח"כ י. תמיר, דנה בזמנו בענין הצעת חוק. אנחנו לא דנים כאן בביטול חוק מס עסקים. אם צריך לבטל את התיקרה, זה בא בצורת חוק. אם הליכוד הוצת לבטל את החוק, שיגיש הצעת חוק.

היו"ר י. ארידור:

גביית מס עסקים בתחום העירוני - זה הנושא, ואנו יכולים להגיש כל הצעה העונה על הנושא הזה. אם תהיה משמעות או לא - זאת שאלה אחרת. אבל, מותר להגיש הצעות. אנחנו יכולים להגיש הצעות. עמדתו של ח"כ אפרת אינה מחיבת וקומעת את עמדת הוועדה. יש הצעה של ח"כ אברהמוביץ בענין מפעל הפייס, ויש לי רושם שהוועדה תקבל מסקנות הפוכות מהצעת המציע.

אני מציע - היות ויש שתי דעות מגובשות - שתהיה ועדת ניסוח, חברי הוועדה יהיו א. גיבלבר וי. תמיר, ושניהם מיצגים את שתי הדעות השונות. בודאי יהיו שלבים משותפים, וביחס לחילוקי-הדעות הם יגישו את חילוקי הדעות והוועדה תכריע בענין זה.

ב. מואב: עוד לא שמעתי הצעה למס אלטרנטיבי, ואני לא חושב, שאנו נמצאים בשלב של ניסוח. לכן, לדעתי, ההצעה לוועדת ניסוח היא מוקדמת מדי.

א. ורדיגר: אני חושב, שהחלטה על ניסוח היא פזיזה. כאן התבררו דברים המעידים שאיננו יודעים אתהמצב. לוא זאת היתה הצעת-חוק, אז אנו נוקטים עמדה לגבי הצעת חוק. אבל, מדובר כאן על הצעה לסדר יום, אם כך האם נקבע דברים בלי לדעת מה המצב? לדעתי, מס עסקים איננו יכול להיות בלי קריטריונים קבועים לכל הרשויות המקומיות. אני חושב, שאפילו המקסימליסטים לא צריכים להסכים לדבר כזה, שכל רשות תנהג כרצונה. אני מוכן להמשיך שתהיה ועדה, אבל לא ועדת ניסוח. אני מסכים שתהיה ועדת-משנה, אשר תבדוק את הנושא עם השלטון המקומי.

א. גיבלבר: ח"כ אפרת הציג הצעה. בתשובה להצעתו, מציג ח"כ תמיר לבטל בכלל את המס. זה ניגוד גמור. אנחנו מצויים בענין זה להגיש מסקנות. איננו יכולים להגיד שלא נאמר שום דבר. אם ח"כ תמיר, בתמיכה של חברי ועדה נוספים יאמר שההמלצה שלנו צריכה להיות ביטול המס - זכותם להגיד כך. אני אנסה לבוא בדברים עם חברי הטיעה: ביחס לעמדת, ואם הם יתמכו בזה בטיעתי ומעבר לטיעתי, אז תהיה המלצת רוב והמלצת מיעוט.

היו"ר י. ארידור: ח"כ גיבלבר וח"כ תמיר ינסחו את ההצעה.

ב. מואב: אני שומר לעצמי את הזכות להגיש המלצה משלי. הנקודה העיקרית היא, שלא הובא בפני הוועדה חומר בנושא זה. לכן, כל המסקנות הן קומוניקט לפני שהנושא הזה בא לוועדה. זה מאד פופולרי להציע לבטל את המס. אם הוועדה דנה, היא צריכה לדון ולהחליט. אם הוועדה היא רק כדי להחליט, אנחנו יכולים בישיבה הראשונה להחליט כן או לא.

י. בארי: אף שלדעתי מוצה הדיון ונתגבשו דעות - ולדעתי אפילו לא צריך ועדת ניסוח כי הדעות מגובשות ומוגדרות - אבל אין לי התנגדות לוועדה שהוצעה. אבל, אם יש ביננו חברים הטוענים שהמצב עדיים איננו בשל, והם הוצים לשמוע עוד חומר ולקבל עדויות, אולי יאמרו מה הדברים החסרים להם ונספק את זה בוועדה. אינני רואה שום דחיפות. אני היתי נענה להם בתנאי שיגדירו מה הם רוצים.

היו"ר י. ארידור: אינני מתנגד, אם יש חומר שהחברים מבקשים ומר מליון יביא את זה לישיבה הבאה שבה שבה נדון בהמלצות שינוחו בפני הוועדה ע"י ועדת הניסוח.

ה ח ל ט: ח"כ א. גיבלבר וח"כ י. תמיר יכינו נוסח.

י. תמיר: אינני יודע מה האובסטרקציות, שאתה, ח"כ מואב, מנהל כאן. אני מתפלא עליך. הוועדה הזאת יושבת שלוש ישיבות; ישיבה אחת עם מנכ"ל משרד הפנים, ישיבה אחת עם מנכ"ל מרכז השלטון המקומי, וישיבה אחת עם נציגי כל הארגונים הכלכליים, התאחדות הסוחרים הכללית, הקבלנים וכו'. הנושא הזה נדון בכל כנסת הלון ושוב, ומתחדדים היחסים בענין זה, כי רואים בזה מס בלתי צודק. גם מנכ"ל משרד הפנים אמר זאת. אחרי שלוש ישיבות בנושא נדוש כזה - אתה בא ומעכב את הקריאה. אני מתפלא עליך.

היו"ר י. ארידור: ועדת הניסוח תניח את מסקנותיה, על שלחן הוועדה להכרעה סופית.

2. חוק למניעת הונאה בכשרות תשל"ד - 1974

היו"ר י. ארידור: הדיון בנושא זה התמקד בשאלה מה הם הקריטריונים, לפיהם רב יכול לא להעניק תעודת כשרות. אין מחלוקת על כך, שהוא לא יעניק תעודת כשרות אם המזון איננו כשר, ואם המטבח איננו כשר. הבעיה היתה מה קורה, מבחינת התנהגות בעל העסק, האם אפשר להתנגד להעניק לו תעודת כשרות. דעה אחת היתה, שהרב לא יכל לסרב במקרה כזה, כי הוא שוקל רק את ענין כשרות המזון והמטבח. דעה שניה היתה - "של משרד הדתות - שבמקרה כזה יכריע בג"צ. נביח, לדוגמא, רב סרב לתת תעודת כשרות, בגלל זה שבעל העסק איננו שומר שבת, ואז בעל העסק יפנה לבג"צ והבג"צ יחליט. יכל להיות שהוא יחליט, שצריך לתת תעודת כשרות, ויכל להיות שהוא יחליט שלא צריכים לתת.

אני מתפלא קצת על העמדה הזאת של משרד הדתות. אני מבין, שהרבנות קובעת הלכה. אני מבין, שוועדת הפנים קובעת, שתעודת כשרות צריך לתת במקרים כאלה וכאלה. אם זה בדיוק ההלכה או לא - אנחנו לא מתחשבים בזה. מה שלא נראה לי, זה שבג"צ יקבע. אם הרב חייב לתת, אז צריך לחייב אותו. אם לא - לא צריך לחייב. אבל, אין יתכן שבג"צ יכריע בנושא, שזאת בעיה של חילוקי-דעות בין פוסקים.

אנחנו ביקשנו מנציגי הממשלה ומנציגי הרבנות - היות והיו חילוקי-דעות בין משרד הדתות ומשרד המשפטים - ביקשנו לישיבה הקרובה שיבואו עם סיכום עמדה.

מ. הכהן: אין ספק, שבנושא הכשרות קימת הפקרות, והדבר הזה הועלה בוועדה הזאת במסגרות שונות ובדיונים שונים. אין ספק, שצריך לסתום את הפרצות, כמו שצריך לסתום פרצות בכל מקרה של הונאה ב"פרוטקשין". זה המצב בתחום הכשרות.

השאלה היא, אם הצעת החוק הזאת באה לסתום פרצות או היא באה להגן על מונופולין. מה שמונח כאן לפנינו, לא יסתום שום דבר. הוא רק יגביר מונופול של מי שאחראי היום למצב החמור של הכשרות בארץ, מפני שרוב הבעיות בנושא הכשרות הן לאו דוקא במקום שכתוב "כשר" ואינו כשר, אלא רוב הבעיות הן במקום שכתוב "כשר" ויש לו תעודה של הרבנות, ובמציאות מי שאחראי לכשרות איננו עומד במבחן; ו"א, קימת תעודה והמקום איננו כשר משום שנותן התעודה צריך לעמוד בביקורת ולא רק המקום שקיבל את התעודה.

כאשר אנו עוסקים בחוק, יש שתי בעיות יסודיות:  
1. בית העסק עצמו; 2. נותני התעודות.

בכל נושא הכשרות קיים מושג של השגחה על כשרות. בכשרות אין שאלה של פיקוח על כשרות אלא רק השגחה. פיקוח זה נושא חילוני מובהק, כמו שיש מפקח על תעבורה. בכשרות זה איננו תואם את חוקי הכשרות. אם זה לפי דין תורה, פרוש הדבר, שצריך להיות משגיח. זה יכל להיות בעל העסק עצמו; אם זה אדם הנאמן עלי, ואם אני שומר כשרות, אני הולך לאדם הזה שאני יודע שאפשר לסמוך על כשרותו, או שיש שב השגחה שאני סומך עליה.

מקובל בכל העולם היהודי, ונקיים יש משגיחי כשרות או ממונים על הנושא הזה בכל מקום בעולם, כאשר אין סמכות אחת שהיא אחראית בנושא הזה. כאן, אני שולל שלילה מוחלטת את המונופולין של גוף אחד, שהוא יגיד שהוא יכל לקבוע מה כשר ומה לא.

ברגע שקבעתי, שאני צריך להגן על הכשרות מבחינת הונאה, זה ענינו של כל אדם ואדם על מי הוא סומך ועל מי איננו סומך. לדוגמא, הרב לבדאו, הרב של בני-ברק, מוציא עשרות תעודות כשר, הוא לא יהיה ממונה מטעם הרבנות הראשית או מטעם הגורם הקובע לפי החוק הזה. הרב הראשי של נטורי-קרתא, בשביל אלפי יהודים הוא מוסמך לקבוע את כשרותם של המצרכים שהם רוצים לאכול. אם אתה כותב כשר בהשגחה - יהיה כתוב בהשגחת

בארה"ב זה לא בא להטיל על בעל העסק מי יפקח עליו, אלא הוא רק קובע שאם כתוב שזה בהשגחת רב מסוים ויתברר שזה לא כך ומשהו שם איננו לפי הנחיותיו - אפשר להעמיד אותו לדין.

ח. חפץ : זה צריך להיות לפי דרישות ההלכה האורתודוקסית.

מ. הכהן : גם כאן כתוב "לפי דין תורה". גם כאן אני יכול לאמר אותו דבר. לפי ההלכה, ז"א לפי דין תורה. מי מפרש דין תורה? לא הבג"צ. היות וכתוב יהיה בהשגחת רב זה וזה, ז"א הוא יפרש. בירושלים, המועצה הדתית של ירושלים לא מוציאה תעודת כשרות לבתי-מלון מסוימים, כי שם יש חילול שבת. כל השנים היתה כשרות עם חילול שבת. אבל, יש כיום מציאות כזאת, שיש בירושלים בתי-מלון, שהמועצה הדתית לא נותנת להם הכשר, ויש להם הכשר של הרבנות הראשית. המועצה הדתית מודיעה שהם לא כשרים, והרבנות הראשית נותנת הכשר.

מי בא לקבוע אם כן כשר או לא כשר? כאשר אצטרך לקבוע אם בעל העסק הזה עבר על החוק או לא - אני אבוא לזה החתום על תעודת ההכשר, והוא יקבע לי אם בעל העסק משגיח על כשרות או לא.

היו"ר י. ארידור : כל אחד יכול להשתמש באיזה תעודה שהוא רוצה. על זה לא יכול להיות ויכוח.

מ. הכהן : אתה מגביל אותו כאן באישור הרבנות הראשית.

היו"ר י. ארידור : השאלה הזאת תעמוד בשלב יותר מאוחר. כרגע, השאלה היא אם אדם רוצה תעודה דוקא מהרבנות הראשית או הרב המקומי, והרב המקומי אומר שהוא לא רוצה לתת תעודה, השאלה מה הנימוקים שבגללם הוא יכול לסרב לתת תעודה.

מ. הכהן : בכלל אין סמכות לאף אחד. איננו יכולים להגביל אדם, שיבקש כשרות מרב מקומי, ואני גם לא יכול לחייב רב מקומי לתת כשרות. כשרות זה ענין של נאמנות אישית. האיש ימלא כל מה שאני אבקש ממנו, ומאחר והוא לא בחזקת כשר - אני לא אתן לו תעודת כשרות.

החוק הזה, כך, לא צריך להיות. מה שכן צריך להיות, זה כמו בארה"ב, ז"א אם יש תעודה של הרב לנדאו בבני-ברק, שהוא נותן הכשר למקום וכתוב הכשר בהשגחת הרב לנדאו, אז אם אני בא להתלונן ששם לא כשר, המוסמך לקבוע אם זה כשר או לא, זה הרב לנדאו. כל זמן שהוא אומר שזה כשר, זה אומר שהאיש לא עבר על החוק.

היו"ר י. ארידור : נשמע את תשובת נציגי הממשלה, מה הקריטריונים שבגללם יכול רב לסרב לתת תעודת כשרות. זאת השאלה של סעיף 7. האם יש דעה אחידה בנושא זה?

א. ידין : נתבקשנו לברר את הנוסח של סעיף 7. הפשוטה היא, שסעיף 7 מוצע כפי שהוא כתוב בחוברת הכחולה. כמובן, הוועדה יכולה להציע נוסח אחר, ואנו נעזור לה לנסח את הצעתה. אבל, מצד הממשלה ההצעה היא כפי שזה בחוברת הכחולה.

היו"ר י. ארידור : ז"א, אם צריכים להתחשב בדברים שמחוץ למזון ומטבח - יכריע הבג"צ.

י. בארי : אינני יודע אם זאת גם דעתך האישית, מרופ. ידין, או זאת רק דעת השרים, וזה לא מעניינך. לי שאלה אחת אליך, הואיל ואתה משפטן בכיר: אם בא אליך מחר מישהו, לפי החוק הזה, ושואל אותך מתי הוא זכאי ומתי איננו זכאי לתעודת כשרות, מה התשובה שאתה נותן?

א. ידין :  
אני מקבל את הפרובוקציה שלך. הנוסח המוצע, כפי שהתברר בפעם הקודמת, הוא לאקובי ומשאר פתח לא כל כך צר לשיקולים של הרב המתבקש לתת את התעודה, והוא יכול לשקול אותם. לוא אפשר היה להגביל את ביקורת הבג"צ, צריך היה לנסח את סעיף 7 אולי בצורה אחרת.

ב. מואב:  
אם נכנסים לשאלה מה צריך לכלול סעיף 7 - ואני לא נכנס להגדרות שמדבר עליהן ח"כ בארי - הרי המציאות מדברת על כך שנגבילים סכומי כסף גדולים עבור קבלת תעודת כשרות. אני רוצה להוסיף בסעיף 7 או ע"י סעיף 7.

היו"ר י. ארידור:  
איננו דנים בזה עכשו. הנקודה הזאת רשומה לדיון שבוע הבא. לא נגמור את החוק בלי שנדון בנקושה הזאת.

א. ורדיגר:  
אי אפשר שלא להביע דעה כללית ולהתחיל ישר מסעיף 7.

היו"ר י. ארידור:  
היו חילוקי-דעות והוועדה החליטה להתחיל את הדיון מסעיף 7.

א. ורדיגר:  
אני אתיחס, אם כך, לסעיף 7. (מ.הכהן:סעיף 7 הוא הסעיף הטוב ביותר של הצעה כלה) אמנם ח"כ הכהן חושב שסעיף 7 הוא הטוב ביותר, אך אני חושב שסעיף זה הוא מכשול רציני.

יש כפר הבפטיסטים, יש להם בית הארחה עם מודעות המזמינות לבוא לבקר בכפר שלהם. בניח, שאנשי הכפר הזה יבואו לרב המקומי או הרב בישוב הסמוך להם, ויבקשו תעודת הכשרות לפי סעיף 7, ברור שהרב מחויב לתת הכשר. לא מבחינת החוק.

היו"ר י. ארידור:  
כאן נאמר: יתחשב בדיני כשרות. יכל הרב המקומי לאמר: דיני כשרות כוללים אצלי גם שאלות...

א. ורדיגר:  
לי ברור, שהסעיף הזה פרושו שאם יבוא מנהל תקוה או לרבנות הראשית, ויגיד שאצלו יש משגיח והוא הכשיר את כל הכלים ויש לו מטבח חלבי ומטבח בשרי, והוא מבקש בהתאם לחוק הזה לקבל תעודת כשרות לתשל"ו - לפי סעיף זה, הרב המקומי או איזה שהוא רב מוסמן, או נציג הרבנות הראשית יצטרך לתת תעודת הכשר. מה יהיה הדין? (א.גיבלבר: יש משגיח) זאת הנקודה שאני רוצה להבהיר ולשמוע את נציגי הממשלה והמשפטנים.

אני מדבר על דבר ברור ונותן דוגמא ברורה כדי שנתפוש את העניין. לדעתי, בהתאם לסעיף 7, חייב הרב או הרבנות, לתת תעודת הכשר. אם כך המצב, והרב יגיד: "אני לא אתן לכפר הבפטיסטים הכשר" - מי קובע? בג"צ? הנימוק של הרב יהיה שהוא רוצה לתת להם, כי הם נוצרים, כי הם מסיונרים. לא חשוב למה הוא רוצה לתת תעודת כשרות. הרב לא יכל להפעול, אלא לפי ההלכה.

יש כאן עניין של הלכה והרב יסתמך על ההלכה, שהיא המכוונת אותו והיא המחייבת אותו. החוק החילוני אומר שההלכה קובעת, כי סעיף א אומר: "כשר" - כשר לפי דין תורה. לפי ההלכה היהודית הרב יכל, אחרי שברר את הדבר לפי החוק החילוני הזה, המאשר שההלכה היהודית היא המכוונת ודין תורה קובע שאסור - מה יהיה הדין?

אני חושב, שהתשובה היא ברורה, שיגידו לרב שהוא צריך לתת הכשר. אז מי קובע? אני מצטער, אבל אני חושב, שהסעיף הזה מאד פרובלמטי. היתי רוצה לשמוע את פרופ. ידין, במקרה כזה מי ומה קובע?

מ. הכהן : בשבילי, כל הצעת החוק היא פרובלמטית. נדמה לי, שאנו עושים לא טוב, כשאנו מנתקים את הסעיף הזה מכל המסגרת. לאחר הרהור נוסף בסעיף 7 אני מצטרף לח"כ ורדיגר, והיתי מנסח את הסעיף כך: במתן תעודת הכשר, יתחשב הרב בדין תורה.

מדוע? כי אני לא רוצה לתת לבג"צ אפשרות להכנס דרך סדקים, ז"א בדיני כשרות יש קריטריון של הנאמנות למי שאומר שזה כשר. לוא היה בג"צ מורכב ממלאכי שרת, היתי אומר שזה מספק אותי. אבל, אסור להתעלם מכך, שגם שופטי בית המשפט העליון, הם בני-אדם, ונתונים כמו כל בשר ודם, ויש להם השקפות משלהם.

לכן, יכל להיות מצה שהתפישה המקובלת היום, לא בהלכה, אלא ברחוב, ז"א שכשרות זה רק המצרך, בשר או חלב, וצריך למנוע את זה, ולאמר: במתן תעודת הכשר, הרב יתחשב בדין תורה. לא המצרך קובע, אלא האיש המטפל במצרכים. יכל להיות יין שנעשה לפי כל כללי הכשרות, אבל אם עשה את זה איש מסוים - זה לא כשר.

היו"ר י. ארידור: מבחינה משפטית גרידא, אני מפרש את הסעיף כך: כאשר נאמר "בדיני כשרות בלבד", ז"א יש סיכוי סביר שהתחשבות בשאלה למי אחראי לכשרות אסור לה שתילקח בחשבון ע"י הרב, כי אז היה כתוב "דין תורה", ואם אנו מוסיפים "בלבד", הכוונה היא להוציא שיקולים אחרים. אחרת, הרב יכל היה לשקול דין תורה שאיננו דין כשרות. כך אני מפרש, מבחינה משפטית: אם כתוב "דיני כשרות בלבד", זה בא להוציא את אותם דיני התורה, שאינם בבחינת דיני כשרות בלבד. אם השאלה של המחזיק בעסק היא דיני כשרות או לא - היא תוכרע בבג"צ. אבל, זה נותן מעין רמז לבג"צ, רמז לגמרי ברור: תבדילו בין דיני תורה לדיני כשרות אחרים. ז"א, התערבות החוק החילוני. זה הפרוש המשפטי שאני רואה לסעיף זה.

נ. אליעד : בחוק הזה יש בעיה אחת; רוצים לקבל את תמיכתו של החוק החילוני, כשאדם שהוא מוכר דבר כשר - יהיה אמנם כשר. החוק הזה בא להגן על כך שאם אדם בא ואומר שאצלו כשר, אז זה כשר ולא מרמים. אנו אלה הצריכים לתת את התמיכה ואת ההגנה החילונית. לא רוצים, שאלה הצריכים לתת את התעודה, יתחשבו בדברים שאינם קשורים בכשרות.

אנחנו ידענו שההגדרה "דיני כשרות בלבד", אינה מכסה. לכן, רצינו להגביל אותה עוד יותר. באו אנשי משרד הדתות, וגילו את אזנינו בגילוי-לב, שהם מתכוונים גם לנאמנות של האדם. אדם, שאיננו שומר שבת, איננו נאמן עליהם בדיני כשרות. הוועדה הגיבה ואמרה: אנחנו לא נסכים לזה. הדברים ברורים, ואל נבזבז זמן. הרוב בוועדה ידרוש, וכמעט הגענו לגיבוש הצעה: דיני כשרות הנוגעים למזון או למוצר בלבד.

דיני כשרות מתיחסים או למזון כשר או למצרך.

מ. הכהן : אם לא תשקול את הנאמנות של האדם, ויהיה כתוב "כשר", אתה גורם לי להונאה.

נ. אליעד: אז אין לחוק מקום, וצריך להוריד אותו מהפרק.

מ. הכהן : בצורה זאת, אין לו מקום.

נ. אליעד: או שאנו מקבלים חוק, המאפשר שלא יבצלו את נושא השבת לענין זה,

מ. הכהן: החוק הזה טוב לצרכים קואליציוניים, אבל, לשמירת כשרות הוא המכשלה הגדולה ביותר.

נ. אליעד: אני מבין את ח"כ הכהן וח"כ ורדיגר, הם תמיד התנגדו לחוק הזה, כי אגודת ישראל רצתה את החוק הקיצוני ביותר. אנחנו חיפשנו פשרה, ואני חושב שיכלנו להגיע לזה, וזה הגיוני והוגן, שגם נוכל לכסות את המקרים של הונאה ואם היום

הרכבות הסכימה לתת הכשר לבתי-מלון, בניגוד לדעת המועצה הדתית, אז אני בשם היהדות המתקדמת פונה אליכם: תתעלו לקידמה יהודית.

י. בארי: א. רצוני לציין, שלי נראה הפרוש של היו"ר, שזאת אמנם הכוונה.

היו"ר י. ארידור: אם הפרוש הזה נכון, וזה יתקבל על דעת רוב הוועדה, אני מתכוון, כאשר יובא החוק לקריאה שניה ושלישית, לאמר איך הוועדה רואה את הסעיף.

י. בארי: ב. אני הצעתי כבר בישיבה הקודמת לפרופ. ידין, בשים לב להערות ולהלך הרוחות, שהממשלה תשקול לקחת את החוק חזרה. היום, שמעת את זה גם מכוונים שונים, ובדעות הרחוקות זו מזו כרחוק מזרח ממערב.

לכן, אינני רואה בזה פגיעה. החוק הגיע לוועדה, והנה מכל הצדדים חושבים כך. עובדה, שהחוק הזה מגיע לוועדה ומכל הסיעות, ומכל הזרמים, באים נציגים וכל אחד מטעמים שונים, אומרים שעדיף בלי זה. אני לא מטציא דברים. זהו הלך-הרוח.

ג. אני, מכל מקום - אם הממשלה תעמוד על החוק - אני מדבר כמשפטן - אם בא יהודי ומבקש לפתוח בית-עסק, ושואל את הפרקליט מה התנאים הדרושים. הפרקליט אומר לו, שהוא זקוק לרשיון כזה וכזה. רשאי האדם לדעת באיזה תנאים הוא יקבל תעודת כשרות, אם תעודת כשרות זה קריטריון.

ח"כ הכהן הביא דוגמא של ארה"ב, כדי להוציא את כל העניין של תעודת כשרות ממוסדת. הוא אומר, שיש גישות שונות ותפישות שונות, ויש חילוקי-דעות. פלוני יגיד, שרוב פלוני נתן לו הכשר, ומי שהרב הזה בר-סמכא לגביו - ייכנס למסעדה הזאת. זה טוב מבחינת הרב והכשרות, אבל זה לא קריטריון משפטי.

א. גיבלבר: סעיף 7 הוא אצל רבים תנאי לקבלת החוק. אם רוצים לקנוס באלפיים ל"י או שנה מאסר, אני מבין, שמי שרוצה בשלט של כשרות, צריך שאמנם תהיה שם כשרותונחוץ לשם כך משגיח. אבל, בקבוץ יש בית-הארוחה, ואנשי הקבוץ הם חילוניים ואינם דתיים, אז יכל רב להגיד: כיון שאצלכם פתוח בשבת, ובבית ההארוחה מעשנים בשבת, לא אתן לכם תעודת כשרות. ידוע, שיש רבנים האומרים, שלפי ההלכה אפשר לתת תעודת כשרות, ויש האומרים שלא ניתן.

לכן זה נמצא בסעיף 7, ויש לזה פרוש מפורש, וצריך להתחשב רק בכשרות המזון. אם אני לוקח מזונות שיש עליהם תעודה שהם כשרים, ומכניס אותם לחנות שבה אני מוכר גם דברים שאינם כשרים, בכל זאת התוקף של מה שכשר, ישנו.

היתה פה הצעה של קבוצת חברי-כנסת, להחזיר את ההצעה. בענין זה, אני מבקש התייעצות קואליציונית.

נ. אליעד: אני לא אצביע בעד החזרת החוק. אבל, אם הממשלה תציע לקחת חזרה את החוק - אני אסכים.

היו"ר י. ארידור: לאור הבקשה של ח"כ גיבלבר, לא נקיים היום הצבעה בנושא.

א. ורדיגר: מצד אחד, לא ניתנה אפשרות להביע דעה כללית, אלא רק להתייחס לסעיף 7, ורצו שכבר נצביע, כאשר מצד שני יש הצעה להחזיר את הצעת החוק או לבקש החזרת הצעת החוק.

מה פרוש הונאה? מי הם אלה המבקשים מניעת הונאה בכשרות? הציבור. יש ציבור דתי ולא דתי, אלא מסורתי, או ציבור לא דתי, אשר שומר על כשרות. אני מכיר בתים המחללית שבת, אבל המטבח אצלם כשר במאה אחוז. יש מושגים שונים ביהדות.

אם רוצים למנוע הונאה, ויש מפעלים המרמים את הציבור, וזאת רמאות כמו זיוף כסף, כי הוא אומר שהמזון כשר ובתוך המזון הזה הוא מכניס בשר שלא נשחט כהלכה, או לא שמרו על הפרדה בין בשר וחלב. צריך לקחת את התמונה הכללית: כן הונאה או לא הונאה.

הצעת חוק זאת היא מאד פרובלמטית, כפי שהסביר הרב מ.הכהן וכפי שמסביר את זה מצד אחר ח"כ בארי וחברים אחרים. לכן, אני לא חושב, שמוכרחים כאן עכשו להגיע למצב של הסכמת הצדדים.

המושג של כשרות, קשור עם הלכה ועם דין תורה. אני דואג לאלה הרוצים לשמור על פשרות. אדם הנכנס לחנות, שכתוב על השלט שלה כשר, רוצה לדעת אם זה אמנם כשר. מי שאינו רוצה לאכול אכל כשר - אינו חייב. אבל, מי שרוצה לשמור כשרות - אין זה הוגן שיוגש חוק שהוא הפך מהכותרת שלו.

אני לא מציע להחזיר את זה עכשו לממשלה, אלא בעוד שתי ישיבות נחליט להחזיר את החוק ברוח שהוא מוצע.

היו"ר י. ארידור: אפשרות לטפל בחוק היא לא רק בדרך של החזרתו לממשלה. אם נגיע למסקנה, שהחוק אינו דחוף, נתפבה לו כאשר יהיה לוועדה זמן. ברור, שצריכה להיות החלטה של הממשלה. בנושא זה תהיה התייעצות ובירורים עם נציגי הממשלה.

מ. הכהן: אין דבר שחייב להיות בו פלורליזם רעיוני כמו בחוק זה. צריך לדבר על מניעת הונאה לאו דוקא בכשרות. ז"א, להבחין בין דברים בסיסיים של כשרות לבין הונאה, שלא כל אדם יבוא ויכתוב "כשר". אם כתוב "כשר", צריכה להיות תוספת האומרת בהשגחת רב זה וזה. בחוק המונח על הממשלה, המגדיר מה זה רב - הוא יכול לפנות לרב שיתן לו כשרות ויהיה כתוב שזה בהשגחת רב זה וזה. אם אצל אחד כתוב שהמסעדה היא למאכלים מזרחיים והוא מגיש טחיבה, ואצל השני כתוב שזו מסעדה למאכלים מזרחיים והוא מגיש פלפל, האם אתה תגדיר בחוק שמסעדה למאכלים מזרחיים, זה רק לפי הנוסח של יוצאי לוב? הלא זה כל כך לא סביר.

אבל, מאחר וחברי ח"כ גיבלבר, ביקש להביא את זה להתייעצות קואליציונית, אני מקבל את בקשתו, אם כי אני אומר מראש, שבנושא החוק הזה לא יכולה להיות משמעת קואליציונית.

א. ידין: מלים אחדות בקשר לסדרי דיון; החוק נמצא בפני הוועדה, והוא הועבר אליה ע"י המליאה, כך שהוועדה לא יכולה לחליט להחזיר את החוק.

היו"ר י. ארידור: הוועדה יכולה להגיד, שהחוק הזה איננו דחוף, אבל היו"ר אינו משהה את הדיון, אלא על דעת הוועדה.

א. ידין: אני לא מתיחס לסדר העבודה של הוועדה. יכול להיות, שהוועדה תדחה את הדיון בהצעת חוק זה. הדרך להפטר מהחוק היא לא לעוץ לממשלה עצות סתם, כגון: נראה לנו שטוב יותר שלא יהיה חוק כזה.

נראה לי, שהוועדה צריכה לעבור על החוק ולהחליט מה נראה לה בתור נוסח - בין שזה הנוסח המוצע או נוסח שונה - אולי תתקן סעיף 7 או שהיא תמחק סעיף אחד, ואז תבוא הממשלה ותראה אם היא רוצה להסתייג או לקחת את החוק בתורה. אבל, כל זמן שהוועדה רק מעוררת ספקות והיסוסים, נראה לי שזה עוד לא שלב האומר שהצעת החוק יורדת מהפרק. אני לא בטוח, שסעיף 7 לא יתקבל כפי שהוא מוצע, כאשר ידונו בחוק כלו ותתגבש עמדה. מוטב לדון בזה, מאשר להשליך את זה בדיון התחלתי.

כלם מסכימים לזה, שהבדיקה צריכה להיות באינסטנציה של בג"צ. אני לא שמעתי הצעה האומרת שהבדיקה צריכה להיות באינסטנציה אחרת.

א. ורדיגר: אני מתנגד לבג"צ.

א. ידין: דינו של רב כדין אדם הממלא תפקיד ציבורי - זה נמצא בסעיף 9.

אם החוק הזה יגיע לסיומו, אז תהיה איזה אינסטנציה חילונית, שתבדוק אם הרב, בסרובו לתת הכשר, פעל במסגרת סמכותו. אני לא יכל לתאר לעצמי, שלא תהיה אינסטנציה משפטית חילונית. מה עושה הבג"צ? אצלנו בארץ, בהזדמנויות שונות, קורה דבר משונה: בג"צ פוסק מה בעיניו הדין הדתי. למעשה, הוא פוסק את זה כמו שבית משפט בארץ פוסק מה לדעתו הדין הצרפתי באותם מקרים שבית המשפט מטיל לא את הדין הישראלי אלא את הצרפתי, ואז יושב בית משפט ישראלי וקובע מה קובע באותה נקודה שעליה חל המשפט הצרפתי והוא בא להחליטה. זה יכל להתאים לדעת בית המשפט העליון בצרפת או לא. אותו דבר קיים אצלנו בית משפט חילוני ובית משפט דתי, במדה והוא חל על סעיף מסוים - אקח לדוגמא את דיני המזונות שאיש חייב לאשתו - כתוב בחוק החילוני של הכנסת, שעל מזונות שאדם חייב לאשתו, יחול החוק הישראלי כפי שיחול המשפט העברי, אם בית המשפט החילוני נזקק לדין הדתי מפני שהמחוקק אמר שהוא צריך להפעיל אותו בדברים מסוימים.

היו"ר י. ארידור: בסעיף 7 "דיני כשרות בלבד" זה חלק מהדין העברי.

א. ידין: נוצר מצב, שהאינסטנציה החילונית קובעת, ועל זה יש לנו ויכוחים בענין הר הבית ומי הוא יהודי וכו'. מהדילמה הזאת, שבית משפט חילוני יפסוק במשפט העברי, אי אפשר לצאת אם עושים דברים כאלה. תמיד אנו נשארים בדילמה הזאת, שאינסטנציה חילונית קובעת לגבי רשויות המדינה מה התכן ומה משמעות ההלכה היהודית.

הקושי הזה יהיה קיים בכל נוסח של סעיף 7 אשר

יהיה.

כתוב כאן, שיתחשב בדיני כשרות בלבד. לא כתוב פה, שהוא יתחשב בהבטחת הכשרות. בעצם, זה משונה מאד; מה אנחנו רוצים? האם אנו רוצים להתערב בדיני כשרות? אנחנו רוצים להבטיח, שמי שמציג תעודת כשרות, אמנם תהיה אצלו כשרות כדי שלא תהיה הונאה לגבי הלקוחות שלו.

יש כאן חוסר קומוניקציה בין חלקי הסעיף הזה, מפני שבדיני כשרות, שהם דין תורה, לא כתוב שום דבר על תעודת כשרות של רב. אין שם אינסטיטוט כזה כפי שאנו יוצרים אותם כאן; שצריכים תעודת כשרות ומקבלים עונש אם לא מציגים תעודה כזאת. כך, שיש קושי בזה שהחוק מפנה לדיני כשרות בלי לקשור את זה עם הבטחת כשרות.

ביחס לסעיף 7 אני רואה כרגע שלוש אפשרויות: יש כאלה כמו ח"כ הכהן, הרוצים ללכת בכוון זה, ששיקול-הדעת של הרב אשר מבקשים ממנו את תעודת ההכשר, תהיה יותר רחבה, והוא יוכל להתיחס לכל דיני תורה, ואם הוא מוצא משהו בדיני תורה, ויש בו שייכות, לא יכולים להגיד לו שהשיקול הזה לא קשור, כי דיני תורה זה כל דיני תורה בשלמותם.

מצד שני, יש החושבים, שהנוסח "כשרות בלבד", הוא לא די צר, והוא עגבין משאיר שיקול-דעת יותר מדי גדול, כי דיני כשרות עשויים לכלול לאו דוקא סדרי שחיטה והפרדה בין בשר וחלב וכו', אלא גם מה שאנו קוראים באמנות, וביחס לזה אי אפשר לסמוך גם כאשר הכלים נפרדים ולוקחים בשר משחיטה כשרה. הדוגמא אשר נתן ח"כ ורדיגר היא טובה מאד. אני גם כן חשבת על השאלה הזאת, מה קורה עם גוי בעל איטליז, האם הוא יכל להיות מועמד לתעודה כזאת.

היו כאן בוועדה מי ששאלו מה קורה אם יש שני שותפים, האחד יהודי והאחד גוי,

מ. הכהן: בפטיסט יכול להיות כשר מבחינת ההלכה, אבל מי שבעיני מונות איננו הגון, לא יהיה כשר בדיני

כשרות.

א. ידין :

אפשר להגיד, ש"דיני כשרות" כולל גם את הכלל הזה אשר שמענו כרגע, והוא יוצר את הצמידות בין כשרות במובן אובייקטיבי טכני ובין הנאמנות הכללית יותר. יכל להיות גם שהבג"צ יחליט, כמו שהיו"ר אמר קדם, ז"א יראו בדיני כשרות בלבד, שזה מוציא דברים שהם מעבר לכשרות הטכנית האובייקטיבית. אבל, אפשר גם לפרש את זה אחרת, ז"א אפשר להגיד זה בלבד, אבל דיני כשרות זה לא רק כשרות טכנית אלא זה קשור גם לנאמנות. לכן, אלה החוששים שהנוסח המוצע כאן, הוא יותר מדי רחב, הם היו צריכים לא להגיד "דיני כשרות בלבד", אלא להוסיף במה לא מתחשבים, ז"א עניני כשרות בלבד ולא קיום מצוות אחרות.

אני לא מציע את זה, אבל אני אומר את זה לגבי אלה שהנוסח נראה להם יותר מדי רחב. הם היו צריכים לסייג אותו כגון לפרש מה רוצים להוציא מהשיקולים האלה.

ח"כ בארי אומר שלפרקליט צריכה להיות תשובה ללקוח איך ובאיזה תנאי הוא יכל לקבל תעודת כשרות. ובכן, יש דברים שאי-אפשר להגיד בדיוק באיזה תנאי, ואז הוא נותן לו יעוץ כללי. אולי יהיו פסקי-דין ונדע מה יצא מסעיף 7. על כל פנים, היום לפי סעיף 7 לאמר שלא ברור בדיוק איך הדבר שתקבל - זאת טענה הקימת לגבי דברים רבים.

הישיבה נבעלה בשעה 10.40